

Monografija prinaša novost v raziskovanju slovenskih narečij in v narečnem slovaropisju, saj takšnega pristopa v obliki slikovno-tematskih abecednih narečnih slovarjev pri nas do sedaj še nismo imeli. Če bi na takšni osnovi izdelali še več podobnih slovarjev in s tem pokrili čim več slovenskega ozemlja, bi s tem dobili možnost primerljivosti med narečji in znotraj njih ter s tem ohranili bogato slovensko kulturno dediščino, narečno izrazje in slikovno predstavo o izdelkih, orodjih, pripomočkih ipd.

Knjiga Mihaele Koletnik *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave* je izjemen prispevek na področju slovenskega narečjeslovja. V zadnjih desetletjih 20. stoletja (in danes, v začetku 21. stoletja) se je slovensko slovaropisje začelo razvijati že v bolj

izrazitih in specifičnih smereh, a Slovenci v določenih stvareh še vedno zaostajamo za tujino. Pri sestavi narečnih slovarjev se danes namreč še vedno srečujemo s številnimi problemi (izbira informatorjev, način zapisa besedja, vprašalnica, oblikovanost geselskega članka ipd.). Menim, da moramo v tem trenutku čim bolj kakovostno in čim hitreje (to dvoje si pogosto zaradi različnih razlogov tudi nasprotuje) izpeljati že zastavljene in tekoče projekte. Vse to (izdelava slikovno-tematskih slovarčkov, lingvističnih atlasov, izpeljava projektov ipd.) zahteva veliko časa. Zato je predstavljena monografija zagotovo korak v pravo smer napredka v slovenskem narečnem slovaropisju.

Anja Benko

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
anja.benko@gmail.com

Gregor Kocijan: *Janko Kersnik. Znanstvena monografija*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2009 (Zbirka Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; 10). 431 str.

Izdaje znanstvenih monografij o slovenskih pisateljih in pisateljicah se na slovenskem književnem trgu ne pojavljajo prav pogosto. Razloge za to je najbrž mogoče najti v novih pristopih in metodah na področju literarne zgodovine, ki so usmerjeni v raziskave, v katerih je pod drobnogled vzeti več opusov. Čeprav so te študije zanimive in seveda nadvse smiselne, so zelo pomembne tudi monografije, ki so posvečene enemu samemu literarnemu ustvarjalcu ali ustvarjalki, saj le tako lahko korektno pregledamo in ovrednotimo njegov/njen prispevek k slovenski književnosti.

Majhno število tovrstnih monografij je mogoče razložiti tudi z zahtevnostjo

njihovega pisanja, saj ni nujno le odlično poznavanje življenjske poti in opusa raziskovane osebe, temveč je pomembna tudi širša razgledanost po dobi, v kateri je ustvarjal/a pisatelj ali pisateljica in seveda tudi pregled nad celotno tedanjo literarno ustvarjalnostjo v nacionalni in vsaj deloma tudi svetovni književnosti, saj je le tako mogoče ustrezno ovrednotiti raziskovani umetniški opus.

Omenjeno vrzel gotovo najbolj dosledno in uspešno zapolnjujejo monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev. Glavni urednik zbirke, akademik prof. dr. France Bernik, budno bdi nad tem, da je vsako leto med izdanimi

zvezki zbranih del vsaj ena monografija. V zadnjem obdobju smo tako dobili monografije o Ivanu Cankarju, Francetu Balantiču, Ludviku Mrzlu in končno tudi o Janku Kersniku, ki jo je napisal Gregor Kocijan. Monografija je seveda nadgraditev njegovih številnih predhodnih raziskav o Kersniku. Marsikomu se bo morda zdelo presenetljivo, da se je slovenska literarna zgodovina pisatelju, ki je v slovenski književnosti pustil tako opazen pečat, šele letos poklonila z monografijo. Vendar že obseg knjige priča o tem, da je bil Janko Kersnik tako vsestranska osebnost, da je za soočenje z njegovim delom potrebno izjemno poznavanje slovenske književnosti v 19. stoletju tako glede njenih vsebinskih kot tudi žanrskih posebnosti. Ob vsem tem je bil Kersnik tudi feljtonist in politik, kar zahteva še razgledanost po teh področjih, da pisateljeva podoba polnokrvno zaživi. Ob vsem tem ne smemo spregledati, da je Kersnik (o tem priča tudi dolg seznam literature) eden izmed tistih slovenskih pisateljev, ki so se jim literarni zgodovinarji veliko posvečali, tako da je že pregled teh besedil gotovo zahteval od avtorja monografije veliko skrbnega študija.

Naj še dodamo, da je monografija o tako pomembnem pisatelju, kot je bil Janko Kersnik, tudi delo, ki lahko pritegne številno bralno občinstvo in ne le tiste, ki se poklicno posvečajo literaturi, zato je seveda pomembno, da je knjiga napisana z mislijo na širok krog bralcev. Monografija o Janku Kersniku seveda izpolnjuje vsa navedena pričakovanja in je izjemno znanstveno delo, zato ga z veseljem podrobneje predstavljamo.

Uvodno poglavje monografije je naslovljeno *Slovo* in predstavlja zadnje pisateljeve dneve in njegov pogreb. S podobo slovesa Kocijan lepo predstavi Kersnikovo vlogo v tedanji slovenski družbi in odzive na

pisateljevo prezgodnjo smrt ter opozori na ozkosrčnost tedanjih nasprotnikov, ki so žalostni dogodek skorajda obšli ali kakor ugotavlja avtor: »Ob tem se je pokazalo, da slovenska srenja ne more mimo strankarsko-nazorskih delitev in da niti pisateljska pomembnost ter človeška plemenitost in korektnost nista dovolj, da bi se strasti pomirile in da bi za trenutek zbledela notranja nasprotja.« Žalostna, a še kako resnična misel.

Gregor Kocijan je monografijo razdelil na dvanajst poglavij, ki jim sledi še sklepno poglavje, viri in literatura, kazalo osebnih imen in daljši angleški povzetek.

Drugo poglavje predstavi Kersnikova zgodnja leta in pesniške poskuse. Podatki o družinskem življenju niso zanimivi le za tiste, ki jih zanima pisateljeva življenjska pot, temveč tudi za sodobne sociološke in zgodovinske raziskave o družinskem življenju v obdobju vzpona slovenskega meščanstva, saj avtor živo opiše družinsko življenje na brdskem posestvu. Za študije o razvoju slovenske poezije v 19. stoletju so pomembne avtorjeve ugotovitve o Kersnikovi pesniški kreativnosti. Kocijanova natančna analiza in ovrednotenje tega dela Kersnikovega opusa osvetli do sedaj dokaj malo raziskana besedila in potrdi, da so bila velika imena slovenske poezije v drugi polovici 19. stoletja res Jenko, Levstik in Stritar, a kljub temu ne smemo spregledati Kersnikovega deleža, saj »je prispeval k njeni večji popularizaciji in kultiviranju pesniške besede«.

Naslednje poglavje razkriva področje, na katerem moramo Kersniku nedvomno priznati prvenstvo, in to je feljtonistika. Kocijan ne predstavi le Kersnikove povezave s feljtonom, temveč najprej koncizno povzame značilnosti feljtona in šele nato razloži pisateljevo ustvarjalnost na tem

področju. Izvemo, da se je s pisanjem feljtonov ukvarjal že v študentski dobi na Dunaju, za vsa njegova tovrstna besedila pa je značilno, da je »posegel po pripovednem/leposlovnem podlistku, s katerim se je približal kratki pripovedni prozi, ki jo je najpolneje upovedoval v 80. letih«. Kocijan še ugotavlja, da so teme Kersnikove feljtonistike narodna neozaveščenost, nemškutarstvo in nemška dominacija nad Slovenci, navzočnost katoliško-konservativnih pogledov na življenje in svet, osebnostne deviacije pri posameznikih idr. ter da je bil avtor velikokrat zelo oster, včasih tudi konservativen (zavrnil je žensko emancipacijo), a vselej duhovit, saj je v njegovih podlistkih »gospodoval iskrivo-prešeren humor, ki se je rad prevesil, če je bila snovno-motivna in idejna naravnost primerna, v ironičnost«. Kocijan poglavje sklene z mislijo, da je podlistek na Slovenskem konstituiral prav Kersnik in »mu dal dovolj trdno vsebinsko in oblikovno podlago za nadaljnji razvoj«.

Tretje poglavje je še posebej razgibano, saj prinaša obdobje Kersnikovega bivanja v Ljubljani. Avtor monografije nas seznani s tedanjo politično sliko in družbo, v kateri se je gibal mladi Janko, ki je bil dejaven tudi kot gledališki kritik, tajnik Dramatičnega društva in predavatelj na večerih ljubljanske čitalnice. V to obdobje sega tudi prvo daljše pripovedno besedilo *Na Žerinjah*. Kocijan opiše genezo dela, njegove vsebinske posebnosti in ga tudi naratološko analizira ter opozori na to, da roman ni doživel večjega odmeva pri kritiki, kar razloži z dejstvom, da je bila literarna kritika na Slovenskem tedaj precej slabo razvita.

Odlika Kocijanove monografije je tudi v tem, da ob Kersniku kot osrednji osebi zazivajo tudi drugi pomembni možje druge polovice 19. stoletja. Veliko izvemo o njegovem učitelju in prijatelju Franu Levcu,

o politiku Franu Šukljetu, posebno poglavje je posvečeno sodelovanju z Jurčičem. Avtor osvetli prisrčen odnos med pisateljema tudi s spomini njunega skupnega prijatelja Levca in seveda s korespondenco, ki je potekala med njima. Še posebno se je njuna vez utrdila, ko je Jurčič bival na Brdu in se navdušil za rokovnjaško tematiko. Kersnik je spoštovanje do Jurčiča po njegovi prezgodnji smrti dokazal tudi s tem, da je dokončal to besedilo. Tudi ta roman je Kocijan natančno predstavil in se ustavil ob vprašanju razmerja med Jurčičevim in Kersnikovim deležem.

S tem da je nadaljeval *Rokovnjače*, je Kersnik pomagal tudi Levcu, saj je roman izhajal v *Ljubljanskem zvonu*. Kersnik je soustvarjal zgodovino te pomembne revije, zato ni presenetljivo, da je Kocijan naslednje poglavje posvetil prav tej temi. Uvod v poglavje je kratek ekskurz v zgodovino revije, nato se avtor posveti Kersnikovi vlogi pri nastanku in izdajanju revije. Seveda je bilo pri tem potrebno natančno preučiti korespondenco med Levcem in Kersnikom, iz katere je razvidno, da urednik brez stalnega pisateljevega bodrenja in pomoči v obliki redakcije različnih sestavkov in pošiljanju lastnih, najbrž ne bi zmozel nositi težkega bremena, kakršno je predstavljalo tedaj urejanje literarne revije. Ker je *Ljubljanski zvon* Kersnika spodbudil k mentorski vlogi, je moral pisatelj reflektirati lastne literarnoestestke poglede in literarnokritična merila. O njih piše Kocijan v naslednjem poglavju. Iz uvodnih misli je razvidno, da pri tem ni imel enostavnega dela, saj je moral pregledati Kersnikovo korespondenco, podlistke, kritike in druge sestavke. Pri oblikovanju Kersnikovega literarnega obzorja mu je gotovo zelo koristil seznam del iz pisateljeve knjižnice, ki ga je sestavil Mitja Potočnik in bo dragocen tudi za nadaljnje raziskave o recepciji tujih pisateljev in

pisateljic pri nas. V tem poglavju je veliko pozornosti posvečene tudi Kersnikovemu razmerju do Celestinovega literarnega programa in s tem povezanim razmerjem do realizma. Ta del predstavlja zadnji del poglavja in bi lahko bil objavljen tudi kot samostojna študija. Naslednji razdelek izhaja iz omenjenega Kersnikovega odnosa do realizma in se začne z analizo povesti *Lutrski ljudje*. Kocijan se ustavi tudi ob noveli *Gospod Janez* in se nato poglobi v roman *Ciklamen*. V njem raziskuje zgradbo, romaneskne like, fabulativni zaplet in razplet, premike v realistično smer in pri tem pritruje Jožetu Pogačniku, da je opazna »premajhna uglašenost med ljubezensko zgodbo in ljubezensko resničnostjo«. Poglavje zaključí razprava o »drugem delu« *Ciklamna*, torej *Agitatorju*, kjer se avtor posveti jezikovni plati in odzivom na obe besedili, tako da lahko sklenemo, da sta oba romana celovito predstavljena.

Seveda je Kocijan pod drobnogled vzel tudi Kersnikovo kratko pripovedno prozo, ki ji je posvetil samostojno poglavje. Najbolj natančno se je najboljši slovenski poznavalec te vrste proze posvetil tistim besedilom, ki jih je Ivan Prijatelj združil v cikel *Kmetske slike*. V tem poglavju pred nami spet zaživi brdski vsakdan, ki je pisatelja močno zaposloval in botroval temu, da ni mogel uresničiti vseh pisateljskih načrtov, a število objavljenih del v obdobju 1882–1891 vendarle ni majhno in strinjati se moramo s Kocijanom, ko zapiše: »Da je to nastalo, je bilo potrebno veliko volje in ustvarjalnih moči.«

O *Kmetskih slikah* in o povesti *Rošlin in Verjanko* piše Kocijan tudi v poglavju o *Jari gospodi*. To poglavje je precej obsežno, saj je avtor v njem opisal tudi Kersnikovo mentorstvo Marici Nadlišek Bartol, predstavil platonično ljubezen, ki se je med njima razvila, in pritrdil ugotovitvi

Mirana Hladnika, da je učiteljica Julka iz *Jare gospode* Kersnikov poklon Marici.

Naslednje poglavje predstavi Kersnika še kot politika. Razkrije se nam kot človek, ki se je zelo občutljivo »odzival na krivične odločitve in strankarske peripetije, politično aroganco in neupoštevanje narodne enakopravnosti«. Kocijan ga označi še kot pristaša zmerne liberalne usmeritve, ki se ni oddaljeval od idealov meščanske družbe, a hkrati najbrž ni bil ravnodušen do socialnega vprašanja. Najbolj politično dejaven je bil Kersnik konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let. Zadnja leta pred smrtjo se je vse bolj umikal iz družbenega in literarnega življenja. Vzroka za to Kocijan ne vidi le v nastopu novostrujarjev, temveč predvsem v bolezni, ki mu je jemala življenjsko voljo in ga tudi dokončno strla.

V sklepnem poglavju je avtor monografije pregledno povzel svoje ugotovitve. Še enkrat se je ozrl po Kersnikovi notarski dejavnosti in zapisal, da je bil kot notar uspešen, cenjen in spoštovan in so ga njegove stranke ohranile v lepem spominu, svojevrsten dokument pravne zgodovine pa so njegovi notarski spisi, ki so napisani v »lepem slovenskem jeziku in v vzorni pravni terminologiji«. Nespregljivo je tudi Kersnikovo delo na gledališkem področju, saj so njegove ocene »resna in trdna podlaga za razvoj gledališkokritične besede pri Slovencih v poznejših desetletjih«. Kocijan poudarja, da pisatelj ni postavil le temeljev gledališki kritiki, temveč tudi feljtonu, v katerem je večkrat aludiral na politične razmere, zato je po mnenju avtorja monografije od Kersnikove feljtonistike do politične aktivnosti samo korak.

Največ pozornosti je tudi v sklepnem poglavju posvečene literarni ustvarjalnosti. Kocijan zaključí z mislijo, da so povest

Jara gospoda, cikel *Kmetske slike* in roman *Agitator* besedila, ki so do danes ostala živa, berljiva in povedna, in zato sodijo v slovensko klasiko.

Monografija o Kersniku je obsežno, a natančno in pregledno znanstveno delo. Napisana je v zelo lepem, vseskozi strokovnem, a berljivem jeziku, zato ne bo navdušila le akademske publike, temveč jo lahko priporočimo vsakemu, ki ga zanima slovenska književnost in Janko Kersnik kot eden njenih najpomembnejših predstavnikov.

Ob natančnem branju ne moremo spregledati Kocijanovega spoštovanja do tistih potez v Kersnikovi osebnosti, s katerimi je izoblikoval novo podobo slovenskega

izobraženca: izjemne delavnosti, duhovne omikanosti in plemenitosti, razgledanosti, ki je segala čez meje slovenskega prostora, in neprisiljene prijaznosti v stikih s prijatelji, a tudi vsemi drugimi, s katerimi se je srečeval na svoji poklicni poti. Morda je monografija o Kersniku tudi zato tako živo, prepričljivo in prav nič suhoparno besedilo, ker vse navedene pisateljeve lastnosti prepoznamo tudi v avtorju monografije. Recenzirano besedilo lahko zato beremo tudi kot dialog, kot živo vez med slovenskima intelektualcema iz različnih obdobj, a z zelo podobnim odnosom do dela in soljudi.

Katja Mihurko Poniž
Fakulteta za humanistiko Univerze
v Novi Gorici
katja.mihurko-poniz@guest.arnes.si

Irena Novak Popov: *Izkušnja in pripoved: razprave o slovenski prozi*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2008. 203 str.

Irena Novak Popov, izredna profesorica na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete v Ljubljani, je večji del svoje raziskovalne poti namenila poeziji, v letih 2003–2008 pa se je ob različnih znanstvenih konferencah posvečala tudi analizam slovenskega pripovedništva. Knjiga *Izkušnja in pripoved: razprave o slovenski prozi* tako zajema sedem razprav o dolgo prezrtih avtobiografskih žanrih in nekaterih inovacijskih vidikih fiktivskih besedil.

Razprava *Pozabljena pričevanja druge svetovne vojne* izhaja iz ugotovitve Ivana Preglja, ki je ob izhodiščni postavki slovenska literatura v času prve svetovne vojne evidencialno objavljene tekste tedaj znanih ustvarjalcev, da je v času prve svetovne vojne nastalo zelo malo del trajne estetske vrednosti. Avtorica se problema loti iz drugega zornega

kota in preusmeri vidik preučevanja na svetovno vojno v slovenski literaturi.

Njena teza, da so tudi literarna besedila želela podajati avtentičnost osebne vpletenosti v vojno dogajanje, v ospredje prvega dela razprave postavi doslej na obrobje potisnjene dnevnike, prvotno so služili predvsem kot pripomoček proti pozabljanju, in spomine vojakov. Poetika spominske in dnevniške proze izhaja iz zanimivosti snovi, avtorjevo razmerje do doživetega je subjektivno, a hkrati preverljivo z zgodovinskimi dejstvi. Spomini zaradi ča-sovne distance pogosto vključujejo dodatno zgodovinsko vednost, s čimer se razlikujejo od dnevnikov, ki nastajajo bolj ali manj simultano z dogodki.

Preučevani teksti, skoraj vsem je skupna naivnost dojemanja začetka vojne ter